

8. Марушак В.С. Рациональна організація суспільно корисної праці в школі-інтернаті – основна умова ефективності виховання позитивного ставлення до праці у молодших підлітків // Теоретико-методичні проблеми виховання учнів загальноосвітніх шкіл. Книга 2 // Збірник наукових праць. – К., 2004.

УДК 378.141/141.5

**ПРОЕКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ
КОНТРОЛЮ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ У
ВІЙСЬКОВОМУ ВНЗ**

**О.П. Кальнік
(Полтава)**

Аналізуються сучасні підходи до проектування педагогічних технологій, біля витоків якого у вітчизняній педагогіці стояв А.С. Макаренко. Описується розроблена автором технологія контролю навчальних досягнень курсантів ВВНЗ і наводяться результати експериментального дослідження її ефективності.

Ключові слова: проектування, педагогічна технологія, контроль навчальних досягнень, військовий ВНЗ.

Анализируются современные подходы к проектированию педагогических технологий, у истоков которого в отечественной педагогике стоял А.С. Макаренко. Описывается разработанная автором технология контроля учебных достижений курсантов военных вузов и приводятся результаты экспериментального исследования ее эффективности.

Ключевые слова: проектирование, педагогическая технология, контроль учебных достижений, военный вуз.

The author analyses modern approaches to technology designing in the pedagogical science of our country, inspired by the ideas of A.S. Makarenko. Pedagogical technology of assessment of the cadets of military educational institutions designed by the author and the results of research of its efficiency are adduced.

Key words: designing, educational technology, assessment, military educational institution.

Серед численних напрямків розвитку освіти особливу увагу педагогів в останні десятиріччя привертає технологічний підхід до організації навчання. Пояснюється це, з одного боку, невідповідністю традиційних форм і методів навчання сучасним вимогам до процесу навчання, з іншого – необхідністю оптимальної побудови і реалізації навчального процесу з урахуванням цілей навчання [11].

Термін «технологія» стосовно навчального процесу було вперше вжито 1886 року американцем Дж. Саллі. У вітчизняній педагогіці біля вито-

ків теорії і практики технологізації і проектування педагогічного процесу стояв А.С. Макаренко, який розглядав виховний процес як особливим чином організоване «педагогічне виробництво» [8], вказував на необхідність перенесення технологічної точності в педагогіку. У «Педагогічній поемі» він писав: «Наше педагогічне виробництво ніколи не будувалося за технологічною логікою, а завжди за логікою моральної проповіді... Саме тому в нас просто відсутні всі важливі відділи виробництва: технологічний процес, облік операцій, конструкторська робота, застосування кондукторів і пристосувань, нормування, контроль, допуски, бракування» [9].

Актуальність проблеми технологізації педагогічного процесу пояснюється тим, що всі спроби учених знайти науково-педагогічну формулу, засновану на принципах класичної традиційної дидактики і здатну подолати всі труднощі, з якими стикаються викладачі ВНЗ, не увінчалися поки успіхом. Як відзначає П.І. Образцов, сьогодні необхідно привести існуючі теорії навчання у відповідність з вимогами сучасної педагогічної практики, надати їм більш операціональний і інструментальний характер з урахуванням сучасних цілей і завдань підготовки фахівців [11].

У сучасній психолого-педагогічній літературі наводиться багато визначень поняття «педагогічна технологія». Так, у документах ЮНЕСКО технологія навчання розглядається як системний метод створення, застосування і визначення всього процесу викладання і засвоєння знань з урахуванням технічних і людських ресурсів і їх взаємодії, що ставить своїм завданням оптимізацію форм освіти [4]. На думку В.П. Беспалька, це систематичне і послідовне втілення на практиці наперед спроектованого навчально-виховного процесу, проект певної педагогічної системи, що реалізується на практиці [3]. В.А. Сластьонін розглядає педагогічну технологію як послідовну взаємозв'язану систему дій педагога, спрямовану на вирішення педагогічних задач; планомірне і послідовне втілення на практиці наперед спроектованого педагогічного процесу [12]. Д.В. Чернилевский вважає, що педагогічну технологію слід розуміти як комплексну інтеграційну систему, що містить упорядковану кількість операцій і дій, які забезпечують педагогічне цілепокладання, змістовні, інформаційно-наочні і процесуальні аспекти, спрямовані на засвоєння знань, надбання професійних умінь і формування особових якостей тих, хто навчаються, визначеними цілями навчання [14].

Г.К. Селевко [13] виділяє в понятті «педагогічна технологія» три аспекти:

- 1) науковий – педагогічні технології є частиною педагогічної науки, що вивчає і розробляє цілі, зміст і методи навчання і проектує педагогічні процеси;
- 2) процесуально-описовий – опис (алгоритм) процесу, сукупність цілей, змісту, методів і засобів для досягнення планованих результатів навчання;
- 3) процесуально-дієвий – здійснення технологічного (педагогічного) процесу, функціонування всіх особових, інструментальних і методологічних педагогічних засобів.

Як відзначають Б.Ф. Кваша і А.Б. Трофімов, технологізації більшою мірою підлягають ті види діяльності, що складаються з великого числа послідовних фаз і різнорівневих операцій. До таких видів діяльності вони відносять: планування, організацію і ухвалення рішень, контроль. Такого роду діяльність, на їх думку, необхідно ділити на ряд робочих позицій, маючи на увазі, що завдання кожної з них – обґрунтувати оптимальний варіант здійснення відповідної частини загальної складної дії [7].

Технологію контролю навчальних досягнень розуміємо як комплексну інтеграційну систему технологічних процедур, що містить проектування і реалізацію процесу визначення реальних навчальних досягнень і приведення їх у відповідність із необхідними результатами навчання.

Як видно з визначення, головною метою технології контролю навчальних досягнень є забезпечення досягнення необхідних результатів навчання. Р. Тайлер, автор роботи з обґрунтування процесу контролю, сформулював загальний алгоритм переходу від визначення цілей навчання до їх досягнення, який зводиться до наступних дій:

1. Формулювання цілей навчального курсу.
2. Визначення кожної мети в термінах реальної поведінки студента.
3. Підбір ситуацій, в яких виявилася б наявність або відсутність факту досягнення студентом поставленої мети.
4. Перевірка готовності студентів діяти правильно в даних ситуаціях.
5. Оцінка відповідей студентів з точки зору ступеня досягнення поставленої мети.
6. Визначення ступеня об'єктивності контролю, включаючи перевірку надійності методу.
7. Вдосконалення методу вимірювання навчальних досягнень на основі одержаних даних [1].

Проектування трактується у педагогічній літературі як попередня розробка основних деталей майбутньої діяльності тих, хто навчається, і педагогів [2].

Основними складниками процесу проектування у педагогічній літературі називають зародження задуму, розробку проекту і реалізацію задуму. Як етапи проектування виділяється також моделювання, власне проектування і конструювання. Моделювання спрямоване на розробку загальної ідеї створення об'єкту, його цільового ідеалу. Власне проектування – це подальша розробка створеної моделі і доведення її до стану, можливого для практичного використання. Конструювання передбачає доведення створеного проекту до реалізації в конкретних соціокультурних умовах [5].

У літературі з військової дидактики відзначається, що при проектуванні і конструюванні професійно-орієнтованої технології навчання у ВНЗ найбільш доцільним є наступний алгоритм дій викладача:

- визначення діагностичних цілей навчання – опис у вимірних параметрах очікуваного дидактичного результату;
- обґрунтування змісту навчання в контексті майбутньої професійної діяльності фахівця, підготовка якого ведеться у ВНЗ;

- виявлення структури змісту навчального матеріалу, його інформаційної місткості, а також системи смислових зв'язків між його елементами;
- визначення необхідних рівнів засвоєння матеріалу, що вивчається, і початкових рівнів навченості курсантів;
- розробка процесуальної сторони навчання: представлення професійного досвіду, що підлягає засвоєнню тими, хто навчається у вигляді системи пізнавальних і практичних навчальних завдань;
- пошук спеціальних дидактичних процедур засвоєння цього досвіду, вибір організаційних форм, методів, засобів індивідуальної і колективної навчальної діяльності;
- виявлення логіки організації педагогічної взаємодії з курсантами і слухачами на рівні суб'єкт-суб'єктних відносин з метою перенесення досвіду, що засвоюється, на нові сфери діяльності;
- вибір процедур контролю і вимірювання якості засвоєння програми навчання, а також способів індивідуальної корекції навчальної діяльності [10].

Будь-яка педагогічна технологія повинна також задовольняти основним методологічним вимогам (Г.К. Селевко [13]):

- *концептуальність*: кожній педагогічній технології повинна бути властива опора на певну наукову концепцію;
- *системність*: педагогічна технологія повинна мати всі ознаки системи: логіку процесу, взаємозв'язок усіх його частин, цілісність;
- *керіваність* припускає можливість діагностичного цілепокладання, планування, проектування процесу навчання, поетапної діагностики, варіювання засобами і методами з метою корекції результатів;
- *ефективність*: сучасні педагогічні технології існують в конкурентних умовах і повинні бути ефективними за результатами і оптимальними за витратами часу, гарантувати досягнення певного стандарту навчання;
- *відтворюваність* передбачає можливість застосування (повторення, відтворення) педагогічної технології в інших однотипних освітніх установах, іншими суб'єктами.

Ґрунтуючись на даних принципах і вимогах, ми спроектували і реалізували в навчальному процесі поопераційну технологію контролю навчальних досягнень курсантів ВВНЗ. До її складу входять наступні структурні компоненти:

- 1) цілепокладання;
- 2) проектування перевірки;
- 3) підготовка дидактичних засобів контролю;
- 4) вхідний контроль за дисципліну;
- 5) вхідний модульний контроль;
- 6) виконання навчальної роботи;
- 7) поточний модульний контроль;

- 8) підсумковий модульний контроль;
- 9) підсумковий контроль за дисципліну.

Характерними особливостями названої технології є такі:

– чітке визначення навчальних цілей модуля у вигляді необхідних результатів навчання – конкретних вимог до засвоєння, що виражаються у визначених показниках – бажаних діях курсантів;

– вивчення і контроль навчального матеріалу на одному з 3-х рівнів складності;

– можливість самостійного планування і виконання курсантом основної частини навчальної роботи;

– розподіл часу аудиторних занять на групові консультації викладача (приблизно 30-40% часу) та індивідуальну роботу викладача з курсантами, роботу курсантів у парах і мікрогрупах (60-70% часу);

– акцент на взаємоконтроль і самоконтроль курсантами власних навчальних досягнень

Методика проектування технології контролю навчальних досягнень детально описується у нашому посібнику [6].

Спроекована технологія була перевірена в ході експериментального дослідження, результати якого підтвердили позитивний вплив технології на рівень навченості, самоконтроль, якість знань, умінь і навиків, мотивацію, пізнавальну активність курсантів і рівень сформованості професійно важливих якостей (організованості, критичності і самокритичності). Отримані в ході експерименту результати довели адекватність розробленої технології цілям, завданням і принципам контролю як компоненту педагогічного процесу.

Таким чином, проектування і реалізація технології контролю навчальних досягнень на основі сучасних підходів до організації контролю у військовому ВНЗ дають можливість суттєво підвищити якість і ефективність процесу навчання. Дана технологія може бути використана при організації контролю навчальних досягнень як у військових, так і цивільних ВНЗ, забезпечуючи досягнення цілей навчання за рахунок оптимальної побудови навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аванесов В.С. Методологические и теоретические основы тестового педагогического контроля: Дисс. ... д-ра пед. наук. – СПб, 1994.
2. Безрукова В.С. Педагогика. Проектная педагогика. – Екатеринбург, 1996.
3. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. – М., 1989.
4. Буланова-Топоркова М.В., Духовнева А.В., Кукушкин В.С., Сучков Г.В. Педагогические технологии. – Ростов н/Д., 2002.
5. Гончаров В.С. Основы проектирования когнитивного развития школьников: Монография. Курган, 2005.
6. Кальнік О.П. Організація контролю навчальних досягнень курсантів ВВНЗ: Навч.-метод. посіб. – Полтава, 2006.

7. Кваша Б.Ф., Трофимов А.Б. Информационные педагогические технологии. – СПб., 1997.
8. Макаренко А.С. Собрание сочинений. – Т. 4. – М., 1957.
9. Макаренко А.С. Педагогическая поэма. – М., 2000.
10. Образцов П.И., Косухин В.М. Дидактика высшей военной школы: Учебное пособие. – Орел: Академия Спецсвязи России, 2004.
11. Образцов П.И. Психолого-педагогические аспекты разработки и применения в вузе информационных технологий обучения. – Орел, 2000.
12. Педагогика: Учебное пособие для курсантов пед. учеб. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, А.И. Мищенко, Е.Н. Шиянов. – Изд. 3-е. – М., 2000.
13. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии. – М., 1998.
- Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе: Учебное пособие для вузов. – М., 2002.

УДК 371.13.4

ПРИМЕНЕНИЕ ИДЕЙ А.С. МАКАРЕНКО О НАРОДНОМ ВОСПИТАНИИ В ЭТНОПЕДАГОГИЧЕСКОЙ ПОДГОТОВКЕ СТУДЕНТОВ

И.Ю.Краева
(Сыктывкар, Россия)

У статті розглядаються ідеї А.С.Макаренка про народну педагогіку, розкривається зміст етнопедагогічної підготовки студентів засобами спецкурсу „Етнопедагогіка Коми”, аналізуються дані соціологічного опитування студентів.

В статье рассматриваются идеи А.С. Макаренко о народной педагогике, раскрывается содержание этнопедагогической подготовки студентов посредством изучения спецкурса «Этнопедагогика Коми», анализируются данные социологического опроса студентов.

Ключевые слова: принцип народности, народное воспитание, этнопедагогическая подготовка студентов, этнопедагогика.

Ключові слова: принцип народності, народне виховання, етнопедагогічна підготовка студентів, етнопедагогіка.

The authors considers A.S.Makarenko's ideas concerning national pedagogy and discovers the content of the ethno pedagogical training students by means of a special course „Ethnopedagogy of Komi” analyses the data of the sociological interview of students.

Key words: prisiple of nationality, national upbringing (education), ethno pedagogical training of students, ethnopedagogy.